

บทที่ 3

พัฒนาการของอุตสาหกรรมสิ่งทอ

3.1 อุตสาหกรรมสิ่งทอยุคก่อนและหลังสนธิสัญญาบาวริง

การปั่นด้ายและทอผ้า นับเป็นกิจกรรมพื้นฐานของทุกครัวเรือนที่มีปฏิบัติกันมาแต่โบราณ ดังจะเห็นได้จากการที่มีการใช้หูก และที่ทอผ้าในทุกภาคของประเทศไทย แต่การผลิตส่วนใหญ่มีเป้าหมายเพื่อในครัวเรือนเป็นสำคัญมิใช่ผลิตเพื่อการค้า

ในสมัยรัชกาลที่ 1 ประเทศไทยต้องทำสงครามกับพม่าอยู่เนืองๆ ทำให้การทอผ้าในช่วงนั้นไม่ก้าวหน้าเท่าที่ควร แต่หลังจากเสร็จศึกจากสงครามไทยก็เริ่มปลูกฝ้ายเป็นการใหญ่ ซึ่งต่อมาในรัชกาลที่ 2 การปลูกฝ้ายเพื่อใช้ในการทอผ้าได้ขยายเนื้อที่ออกไปถึง 32 เมือง ซึ่งทำให้การปั่นด้ายทอผ้ารุ่งเรืองมาก แต่คุณภาพของผ้าไม่ดีเท่าที่ควร โดยเฉพาะอย่างยิ่งการฟอกย้อมและการพิมพ์ผ้า อีกทั้งเนื้อฝ้ายมีลักษณะหยาบ

ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ 3 อุตสาหกรรมสิ่งทอเริ่มย่ำเท้าอยู่กับที่ กล่าวคือ การทอผ้า การฟอกย้อม และพิมพ์ผ้า ยังมีลักษณะด้อยกว่าของต่างประเทศซึ่งมีสีสวยงามและไม่ตกสี นอกจากนี้ มีการเก็บภาษีฝ้ายเพิ่มขึ้นอีก ร้านค้าสิ่งทอก็ถูกเก็บภาษีแพงกว่าร้านค้านิดอื่น เช่น ร้านค้าข้าวสาร เป็นต้น

ครั้นในสมัยรัชกาลที่ 4 มีการทำสัญญาการค้าที่สำคัญกับอังกฤษ คือ สนธิสัญญาบาวริง พ.ศ. 2398 มีการยอมให้สิทธิต่างๆ เช่น สิทธิในการค้า สิทธิในการเก็บภาษีนำเข้า ซึ่งไทยจะเก็บได้ไม่เกินร้อยละ 3 และต่อมาก็ได้ทำสัญญาในลักษณะที่คล้ายกันนี้กับประเทศตะวันตกอื่นๆ อีกหลายประเทศ หลังจากที่มีการทำสัญญาการค้าดังกล่าวกับประเทศตะวันตกแล้ว ทำให้ไทยจำเป็นต้องเปิดตลาดสิ่งทอให้แก่ชาติอาณานิคม

สมัยรัชกาลที่ 5 ได้มีการส่งเสริมการเลี้ยงไหมเป็นอย่างมาก โดยในปี พ.ศ. 2444 กระทรวงเกษตราธิการได้จ้างผู้เชี่ยวชาญชาวญี่ปุ่นมาช่วยทำการทดลองทำสวนหม่อนเลี้ยงไหม และจ้างหญิงชาวญี่ปุ่นนำเครื่องสาวไหมชนิดหมุนด้วยมือและใช้เท้าเหยียบมาฝึกอบรมแก่คนไทย แต่เมื่อสิ้นรัชกาลที่ 5 การส่งเสริมสิ่งทอไหมก็เสื่อมลงและล้มเลิกไปในที่สุด

ต่อมาในรัชกาลที่ 6 สินค้าสิ่งทอจากอินเดียและเปอร์เซียได้ถูกนำเข้ามายังในประเทศไทยอย่างแพร่หลายทั้งผ้าลายและผ้าดอก ส่วนผ้าขาวและผ้าแพรนั้นนำมาจากประเทศญี่ปุ่นและประเทศจีน แม้ว่าจะมีสินค้าสิ่งทอจากต่างประเทศเข้ามาขายในประเทศไทย แต่คนไทยก็ยังคงมีการทอผ้ากันอยู่บ้าง โดยใช้กี่พื้นเมืองอย่างง่าย ๆ ซึ่งทอผ้าได้ช้ามาก กระทั่งในปี พ.ศ. 2432 ประเทศไทยเริ่มมีการใช้ไฟฟ้า การพัฒนาการทอผ้าจึงได้ก้าวหน้าไปอีกขั้นหนึ่ง โดยในปี พ.ศ. 2465-2468 ชาวจีนจากเมืองเซียงไฮ้ได้นำเครื่องจักรทอผ้าแบบกึ่งกระตุกเข้ามา และชาวจีนและซึ่งชำนาญการใช้เครื่องทอผ้าแบบกึ่งกระตุก ได้พยายามดัดแปลงใช้มอเตอร์ไฟฟ้าติดควบกับเครื่องทอผ้าแบบกึ่งกระตุก ซึ่งได้ผลน้อยและยังไม่แพร่หลาย (พงษ์ศักดิ์ อัสสกุล, 2533 : 3)

การพัฒนาอุตสาหกรรมสิ่งทอของไทยในระยะแรกนี้ อาจกล่าวได้ว่า มีการพัฒนาค่อนข้างล่าช้าเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศอื่นๆ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ทั้งนี้เป็นผลมาจากการเปิดให้มีการค้าอย่างเสรีกับชาติอาณานิคมภายหลังการทำสนธิสัญญาบาวริง (ศุภชลาศัย, 2535 : 2) ทำให้สินค้าจากต่างประเทศได้หลั่งไหลเข้าสู่ประเทศไทยอย่างมากและเป็นที่ยอมรับของคนไทยเนื่องจากมีราคาถูกและคุณภาพดี สินค้าที่เคยผลิตในประเทศไทยไม่ได้รับความนิยม คนไทยที่เคยทอผ้าใช้เองก็หันไปซื้อสิ่งทอจากต่างประเทศแทน

3.2 อุตสาหกรรมสิ่งทอสมัยใหม่

ต่อมาในปี พ.ศ. 2476 เกิดความผันผวนทางการเมืองระหว่างประเทศ กระทรวงกลาโหมของไทยได้เล็งเห็นว่า อาจจะเป็นเหตุให้เกิดสงครามโลกครั้งใหญ่ขึ้นในอนาคต เพื่อเตรียมการให้ทหารพร้อมที่จะป้องกันประเทศชาติ จึงได้มอบให้กรมพลธิการทหารบกเริ่มดำเนินการจัดตั้งโรงงานทอผ้าขึ้นโดยรีบด่วน เพื่อผลิตขึ้นใช้ในราชการทหารโดยตรง โดยในขั้นแรกได้นำเครื่องปั่นด้ายจำนวน 3,232 แกน เครื่องทอผ้าจำนวน 72 เครื่อง และเครื่องย้อมผ้า 1 ชุด เครื่องทำสำลี 1 ชุด ซึ่งนำเข้ามาจากประเทศเยอรมัน โดยติดตั้งที่โรงงานเดิมของกรมพาหนะทหารบก (ปัจจุบันเปลี่ยนชื่อเป็น กรมการขนส่งทหารบก) และเริ่มดำเนินการผลิตได้ในเดือนกันยายน พ.ศ. 2477 ต่อมาได้ทำพิธีเปิดโรงงานในปี พ.ศ. 2478 โดยให้ชื่อว่า "โรงงานฝ้ายสยาม" สังกัดกรมอาภรณ์ทหารบก ซึ่งนับเป็นครั้งแรกที่ประเทศไทยมีโรงงานอุตสาหกรรมการผลิตสิ่งทอ ด้วยเครื่องจักรครบวงจรและดำเนินการผลิตสิ่งทออย่างจริงจังขึ้นเพื่อใช้ในประเทศ แต่ในปีแรกที่ทำการผลิตนั้นปรากฏว่า ต้นทุนการผลิตต่อหน่วยสูงกว่าราคาสินค้าสิ่งทอจากต่างประเทศ ทำให้ผลผลิตที่ได้ทั้งหมดมีการใช้เฉพาะในราชการทหารเท่านั้น จึงอาจกล่าวได้ว่า อุตสาหกรรมสิ่งทอในช่วงนี้เป็นการผลิตสิ่งทอเพื่อความมั่นคงของประเทศมากกว่าเหตุผลทางการค้า

การขยายตัวของอุตสาหกรรมสิ่งทอในประเทศไทยโดยภาคเอกชนในปี 2489 คือ โรงงานบู้จวน (ปัจจุบันคือ บริษัทพัฒนาทอเท็กซ์ไทล์ จำกัด) และโรงงานฝ้ายกรุงเทพ ซึ่งเป็นโรงงานปั่นด้ายโดยเป็นการร่วมทุนระหว่างไทยและจีนเซี่ยงไฮ้ ติดเครื่องจักรแกนปั่นด้ายจำนวน 8,764 และ 20,000 แกนตามลำดับ ในขณะที่โรงงานทอผ้าของเอกชนในยุคแรกคือ โรงงานทอผ้าเฮงหลี (2492) โรงงานทอผ้ากรุงเทพ (2493) หลังจากนั้นได้มีการนำเข้าเครื่องจักรทอผ้าจากต่างประเทศเข้ามาอย่างต่อเนื่องและมีสถานที่ตั้งอยู่ในใจกลางเมือง ซึ่งแหล่งทอผ้าใหญ่ที่สุดที่คลองเตยรองลงมาคือ สะพานเหลือง ลีพระยา จุฬาซอย 2 ซอย 3 ซอย 15 บรรทัดทอง และเจริญเมือง (พงษ์ศักดิ์ อัสสกุล, อ้างแล้ว) โดยส่วนใหญ่โรงงานสิ่งทอของเอกชนในยุคนี้จะเป็นของนักลงทุนไทยเชื้อสายจีน หรือชาวจีนที่มีถิ่นพำนักที่ประเทศไทย (คูตารางที่ 3.1)

อย่างไรก็ดี อุตสาหกรรมสิ่งทอไทยในยุคนี้ต้องเผชิญกับปัญหาในการดำเนินกิจการเป็นอย่างมาก ทำให้การขยายตัวของอุตสาหกรรมสิ่งทอในยุคนี้มีเป็นไปอย่างเชื่องช้า ทั้งนี้สืบเนื่องมาจาก (1) ข้อจำกัดของตลาดภายในประเทศ ทำให้อุตสาหกรรมสิ่งทอในประเทศไม่สามารถขยายตัวได้ (2) เกิดจากการขาดประสบการณ์ของผู้ประกอบการและการขาดเงินทุนในการดำเนินกิจการ (3) เครื่องจักรที่ใช้ทำการผลิตในโรงงานนั้นนำเข้ามาจากประเทศญี่ปุ่นและจีน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นเครื่องจักรที่ค่อนข้างและล้าสมัย ทำให้สิ่งทอที่ผลิตได้ไม่สามารถแข่งขันกับสินค้าสิ่งทอที่มีการนำเข้าจากต่างประเทศ ทั้งในด้านราคาและคุณภาพ (4) เป็นผลมาจากนโยบายของรัฐบาล ที่ให้การสนับสนุนไม่เท่าเทียมกันระหว่างผู้ผลิตสิ่งทอในประเทศกับผู้นำเข้าสิ่งทอ (Hewison, 1989 : 169) โดยที่รัฐอนุญาตให้มีการเก็บอัตราอากรขาเข้าสำหรับสินค้าสิ่งทอต่ำมาก ทำให้ผู้ผลิตสิ่งทอในประเทศต้องเผชิญกับภาวะกดดันจากการที่มีการนำเข้าเสื้อผ้าจำนวนมาก

ครั้นในปี พ.ศ. 2498-2502 มีการนำเข้าผลิตภัณฑ์สิ่งทอที่ทำจากฝ้ายซึ่งมีราคาถูกจากประเทศปากีสถาน โดยที่ผู้ส่งออกปากีสถานได้รับการอุดหนุนการส่งออกจากรัฐบาลของตนจึงสามารถส่งผลิตภัณฑ์สิ่งทอเข้ามาท่วมตลาดในประเทศไทย ทำให้โรงปั่นด้ายของไทยหลายแห่งต้องล้มละลายและถึงกับปิดกิจการ ในขณะนั้น รัฐบาลไทยซึ่งมีจอมพล ป. พิบูลสงครามเป็นนายกรัฐมนตรีได้มีนโยบายที่จะให้ส่งเสริมการลงทุนในอุตสาหกรรม จึงได้เข้ามามีส่วนในการแก้ปัญหาด้วยการให้การปกป้องอุตสาหกรรมสิ่งทอเป็นครั้งแรก โดยการประกาศใช้พระราชบัญญัติจำกัดการนำเข้าด้ายที่ทำจากฝ้ายในปี พ.ศ. 2498 ซึ่งต่อมาพระราชบัญญัติฉบับนี้ได้ถูกแก้ไขและขยายการครอบคลุมถึงผ้าฝ้ายด้วยในปี พ.ศ. 2500 (สุภัช สุภชลาศัย, 2535 : 3)

ตารางที่ 3.1 รายชื่อบริษัทสิ่งทอในยุคบุกเบิก

ชื่อบริษัท	ปีจดทะเบียน	ประเภทกิจการ	ผู้ประกอบการ
1.Poo Nguan Industry Co.,Ltd.	2489	ปั่นด้าย	จีน 6 ไทย 1
2.The Bangkok Cotton Mills Ltd.	2492	ปั่นด้าย	จีน 7(ฮ่องกง)
3.Heng Lee Weaving Factory Ltd.	2492	ทอผ้า	จีน 6 ไทย 1
4.The Bangkok Weaving Mills Ltd.	2493	ทอผ้า	จีน 1 ไทย 4
5.The Thai Weaving and Knitting Factory Ltd.	2493	ถักผ้า	จีน 7 ไทย 4
6.Bangkok Ginning Mills Ltd.	2493	ปั่นฝ้าย	จีน 7
7.Guan Heng Co.,Ltd.	2494	ถักผ้า	n.a.
8.Chua Heng Lee Cloth Factory Co.,Ltd.	2496	ทอผ้า	จีน 7
9.The Thai Textile Co.,Ltd.	2497	ปั่นด้าย	จีน 4 ไทย 7
10.The Thai Knitting Co.,Ltd.	2497	ถัก-ทอผ้า	จีน 4 อังกฤษ 1 ไทย 2
11.Thailand Knitting Factory Co.,Ltd.	2498	ถักผ้า	จีน 11(ฮ่องกง 5)
12.Siam Textile Co.,Ltd.	2499	ปั่นด้าย	จีน 1 ไทย 6
13.International Knitting Mills Co.,Ltd.	2499	ถักผ้า	n.a.
14.The Thonburi Textile Mills Ltd.	2500	ทอผ้า	อินเดีย 7
15.Thai Cotton Mills Co.,Ltd.	2500	ปั่นด้าย	ไทย 7
16.Thai Blanket Industry Co.,Ltd.	2501	ทอผ้า-ปั่นด้าย	ไทย 7
17.The Phiphatanakit Textile	2502	ทอผ้า-ปั่นด้าย	จีน 4 ไทย 3
18.Luckytex (Thailand) Ltd.	2502	ทอผ้า-ปั่นด้าย	จีน 7(ฮ่องกง)
19.Thai Industries Development Co.,Ltd.	2503	ทอผ้า	ไทย 7
20.The Thai Durable Textile Co.,Ltd.	2503	ทอผ้า	จีน 3 ไทย 3 โปรตุเกส 1

ที่มา : Akira Suehiro, "Structural Change of Textile Industry in Thailand : 1946-1980", 1982 : 58-59.

3.3 อุตสาหกรรมสิ่งทอในช่วงเวลาที่มีการส่งเสริมการลงทุน

พ.ศ. 2502 รัฐบาลไทยสมัยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เป็นนายกรัฐมนตรี มีนโยบายที่จะส่งเสริมให้มีอุตสาหกรรมใหม่ๆเกิดขึ้นในประเทศไทย ขณะเดียวกันก็มีนโยบายที่จะส่งเสริมให้อุตสาหกรรมที่มีอยู่แล้วขยายตัวเองได้ จึงได้มีการตั้งคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน เพื่อทำหน้าที่ชักชวนให้นักลงทุนทั้งภายในประเทศและต่างประเทศมาลงทุน อีกทั้งมีการกำหนดประเภทอุตสาหกรรมที่จะได้รับการส่งเสริมการลงทุนไว้ 45 ประเภท ซึ่งรวมทั้งอุตสาหกรรมสิ่งทอด้วย ผลอันเนื่องมาจากพระราชบัญญัติส่งเสริมการลงทุน พ.ศ.2503 และแก้ไขปรับปรุง พ.ศ.2505 ก่อให้เกิดการขยายตัวอย่างรวดเร็วในอุตสาหกรรมสิ่งทอ โรงงานซึ่งปิดกิจการลงในช่วงปี พ.ศ. 2498-2502 สามารถกลับมาดำเนินกิจการและขยายกิจการต่อไป ทั้งนี้ มีนักลงทุนขอรับการส่งเสริมการลงทุนในอุตสาหกรรมปั่นด้ายและทอผ้าประมาณ 10 ราย เพื่อทำการติดตั้งเครื่องปั่นด้ายจำนวน 64,280 แกน และเครื่องทอผ้าจำนวน 1,670 เครื่อง

การติดตั้งเครื่องจักรแกนปั่นด้ายและเครื่องทอผ้าของบริษัทดังกล่าวได้แล้วเสร็จ และดำเนินการได้ในปี พ.ศ. 2502-2504 ซึ่งถือได้ว่าเป็นการกำหนดทิศทางของอุตสาหกรรมสิ่งทอในประเทศไทย และเป็นการเริ่มต้นยุคการผลิตเพื่อทดแทนการนำเข้าของอุตสาหกรรมสิ่งทอไทย นอกจากนี้ ในช่วงเดียวกันได้มีนักลงทุนต่างชาติซึ่งส่วนใหญ่เป็นนักลงทุนญี่ปุ่นเข้ามาดำเนินการร่วมกับนักลงทุนไทย (ศุภิช สุภชลาศัย, 2537 : 2) คูตารางที่ บริษัทเหล่านี้ก้าวเข้ามามีส่วนสำคัญในอุตสาหกรรมสิ่งทอในเวลาต่อมา (Suehiro, 1989)

3.4 อุตสาหกรรมสิ่งทอยุคส่งเสริมการส่งออก

คณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนได้ปิดการให้การส่งเสริมการลงทุนในอุตสาหกรรมสิ่งทอในปี 2507 แต่เนื่องจากยังมีนักลงทุนต่างชาติและในประเทศให้ความสนใจติดต่อขอรับการลงทุนอีก ดังนั้นคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนจึงเปิดให้มีการส่งเสริมการลงทุนอีกครั้งในปี 2511 โดยการส่งเสริมการลงทุนในอุตสาหกรรมปั่นด้ายอีกจำนวน 23 รายเป็นจำนวนการปั่นด้ายทั้งสิ้น 336,800 แกน และเครื่องทอผ้า 6,420 เครื่อง อุตสาหกรรมสิ่งทอยุคการส่งเสริมการส่งออก ภายหลังจากการให้การส่งเสริมการลงทุนอุตสาหกรรมสิ่งทอหลังปี 2511 เป็นต้นมา ปรากฏว่า ปลายปี 2513 เมื่อผู้ประกอบการให้ดำเนินการติดตั้งครบตามโครงการแล้ว กำลังการผลิตสิ่งทอโดยรวมของไทยสามารถผลิตเกินปริมาณความต้องการในประเทศอยู่ประมาณร้อยละ 15-20 ทำให้เกิดการแข่งขันในการจำหน่ายและการตัดราคาสินค้ากันระหว่างผู้ผลิต (พงษ์ศักดิ์ อัสสกุล, 2533 : 15-17)

ตารางที่ 3.2 ลำดับการลงทุนของอุตสาหกรรมสิ่งทอที่สำคัญในประเทศไทยช่วงปี พ.ศ. 2493-2516

พ.ศ.	โรงงานสิ่งทอที่สำคัญ	หมายเหตุ
2493-2503	<ul style="list-style-type: none"> - Bangkok Weaving Mills (2493) - Thai Knitting Factory (2494) - The Thai Knitting and Weaving Factory (2494) - Thai Textiles (2497) - Thai Blanket Industry (2503) - Thai Durable Textiles (2503) 	<ul style="list-style-type: none"> - ส่วนใหญ่เป็นการลงทุนของนักลงทุนไทย - การลงทุนส่วนใหญ่ในช่วงนี้เป็นการลงทุนด้านปั่นด้ายและทอผ้าฝ้าย
2504-2510	<ul style="list-style-type: none"> - Thai Yazaki-Mahakun Textiles (2506) - Tokai Dying (2506) - Taray Nylon Thai (2506) - Thai Toray Textiles Mills (2506) - Thai Teijin Textile (2508) - Nam Chai Industry (2508) 	<ul style="list-style-type: none"> - การลงทุนในอุตสาหกรรมที่สำคัญเป็นการลงทุนร่วมทุนระหว่างไทยกับญี่ปุ่น ยกเว้น Nam Chai Industry - การลงทุนร่วมนี้มีแรงจูงใจมาจากการส่งเสริมการลงทุนโดยเฉพาะอย่างยิ่งกฎหมายการลงทุนในช่วงปี 2502 - ช่วงนี้เริ่มมีโรงงานฟอกย้อมเกิดขึ้นเป็นการร่วมทุนระหว่างไทยกับญี่ปุ่น - เริ่มมีการปั่นด้ายทอผ้าที่เป็นเส้นใยสังเคราะห์
2511-2516	<ul style="list-style-type: none"> - Teijin Polyester (Thailand) (2511) - Thai Filament Textiles (2512) - Siam Synthetic Textile Industry (2512) - Asia Fibre (2513) - Erawan Textile (2514) 	<ul style="list-style-type: none"> - เริ่มมีการตั้งโรงงานผลิตเส้นใยสังเคราะห์ในประเทศไทย ทั้งที่เป็นเส้นใยชนิดสั้นและชนิดยาว - โรงงานส่วนใหญ่เป็นการร่วมทุนระหว่างไทยกับญี่ปุ่น ยกเว้น Asia Fibre

ที่มา : JICA "A Study on Industrial Sector Development in the Kingdom of Thailand" (1989)

อ้างอิง : สุภัช สุภชลาศัย, 2537:24.

ขณะเดียวกันมีการท่วมตลาดของสิ่งทอจากต่างประเทศ ทำให้ผู้ประกอบการสิ่งทอในขณะนั้นได้รับความเดือดร้อน เพราะมีสินค้าคงเหลือค้างสต็อกอยู่เป็นจำนวนมาก ดังนั้นผู้ประกอบการสิ่งทอจึงต้องการนำสินค้าบางส่วนส่งออกไปต่างประเทศ แต่เนื่องจากสิ่งทอที่ผลิตในประเทศไทยมีต้นทุนการผลิตสูง ทำให้สิ่งทอของไทยไม่สามารถแข่งขันในตลาดโลกได้ ดังนั้น ผู้ผลิตในประเทศไทยจึงได้ขอความช่วยเหลือต่อคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนในการส่งเสริมการส่งออก อาทิ ลดอัตราภาษีวัตถุดิบนำเข้า เป็นต้น การส่งออกสินค้าสิ่งทอของไทยจึงได้เริ่มต้นขึ้นในปี 2514 ซึ่งถือได้ว่าอุตสาหกรรมสิ่งทอไทยได้เริ่มต้นเข้าสู่ยุคการส่งเสริมการส่งออกตั้งแต่บัดนั้นเป็นต้นมา (อรนุช โอสธานุเคราะห์, 2529 : 4-5)

3.5 โครงสร้างอุตสาหกรรมสิ่งทอ

3.5.1. โครงสร้างการผลิต อุตสาหกรรมสิ่งทอจำแนกตามผลผลิตและกระบวนการผลิตสามารถแบ่งออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่

- (1) อุตสาหกรรมต้นน้ำ (upstream level) ประกอบด้วย การผลิตเส้นใยธรรมชาติ เส้นใยสังเคราะห์ และเส้นใยกึ่งสังเคราะห์
- (2) อุตสาหกรรมกลางน้ำ (intermediate level) ประกอบด้วย การปั่นด้าย การแต่งเส้นใย การทอผ้า การดักผ้า การฟอกย้อม และการแต่งสำเร็จ
- (3) อุตสาหกรรมปลายน้ำ (downstream level) ประกอบด้วย อุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูป ถุงเท้า ส่วนประกอบเครื่องแต่งกาย และเคหะสิ่งทอ

3.5.2. ระดับเทคโนโลยีและการจ้างงาน อุตสาหกรรมสิ่งทอเป็นอุตสาหกรรมที่สามารถทำการผลิตได้ตั้งแต่การผลิตในครัวเรือนที่มีการใช้แรงงานเพียง 1-2 คน จนถึงโรงงานขนาดใหญ่ที่มีการจ้างงานมากกว่า 1,000 คน มีการลงทุนใช้เครื่องจักรและเทคโนโลยีที่แตกต่างหลายระดับขนาดและเทคโนโลยีในอุตสาหกรรมสิ่งทอมีความหลากหลาย มีขนาดสถานประกอบการ ทั้งขนาดเล็กใช้เทคโนโลยีไม่สูง การจ้างงานน้อย จนถึงโรงงานขนาดใหญ่เทคโนโลยีระดับสูงมีการจ้างงานจำนวนมาก ถ้าพิจารณาตามขนาดของโรงงาน กลุ่มโรงงานขนาดใหญ่ที่มีเงินสูงจะใช้เครื่องจักรที่ทันสมัยและมีประสิทธิภาพสูงกว่าโรงงานขนาดกลางและขนาดเล็ก โดยทั่วไปโรงงานสิ่งทอส่วนใหญ่จะตั้งอยู่ในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล โดยแท้ที่จริงแล้วอุตสาหกรรมนี้ประกอบด้วยอุตสาหกรรมที่ใช้แรงงานเข้มข้น (labour intensive) ได้แก่ อุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูป ในส่วนนี้จะมีจำนวนโรงงานมากที่สุด ส่วนอุตสาหกรรมที่ใช้แรงงานรองลงมา มีเทคโนโลยีการผลิตทั้งที่ใช้แรงงานเข้มข้นและทุนเข้มข้นก็คือ อุตสาหกรรมทอผ้าและดักผ้า ซึ่งจะมีโรงงานจำนวนมากแต่น้อย

กว่าอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูป ในขณะที่อุตสาหกรรมที่ใช้ทุนเข้มข้นสูง (capital intensive) คือ อุตสาหกรรมปั่นด้ายและเส้นใยประดิษฐ์มีจำนวนผู้ประกอบการน้อยที่สุด (ดูตารางที่ 3.3 และ 3.4)

การใช้เทคโนโลยีใหม่ในการผลิตเสื้อผ้าสำเร็จรูปยังมีขีดจำกัดอยู่มาก ประมาณครึ่งหนึ่งของกำลังการผลิตในอุตสาหกรรมการผลิตเสื้อผ้าเป็นของผู้ประกอบการรายใหญ่ อุตสาหกรรมนี้ มักจะมีลักษณะที่ใช้เงินทุนน้อยและใช้เทคโนโลยีแบบง่าย ๆ ทั้งนี้โรงงานทำเสื้อผ้าขนาดเล็ก ในประเทศไทยค่อนข้างจะพึ่งพากับการจ้างเหมา (sub-contract) เป็นอันมาก โรงงานเหล่านี้ทำการผลิตสินค้าที่ต้องการความชำนาญสูงให้แก่ผู้สั่งและผู้จ้างเหมา ส่วนโรงงานที่ผลิตภายในครัวเรือน จะผลิตงานที่ใช้ฝีมือและความชำนาญน้อยกว่า ส่วนโรงงานที่มีขนาดใหญ่ขึ้นมานั้น ทุกกระบวนการจะทำได้ในโรงงานเดียวกัน (สุภัช สุภชลาศัย , 2537 : 7)

อุตสาหกรรมการทอผ้ามีจำนวนโรงงานน้อยกว่าอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูป เนื่องจากเป็นอุตสาหกรรมที่ต้องการเงินทุนและเทคโนโลยีที่สูงกว่า โดยที่โรงงานขนาดเล็กจะทำการผลิตด้วยเรื่องทอผ้ากึ่งอัตโนมัติและอัตโนมัติ เพื่อขายให้แก่ตลาดของประเทศซึ่งมีการคุ้มครองสูง และตลาดชายแดน ได้แก่ พม่า ลาว เขมร มาเลเซีย และเวียดนาม โรงงานทอผ้าขนาดใหญ่ผลิตโดยใช้เครื่องจักรทันสมัย โดยจะทำการผลิตทั้งส่งออกและส่งตลาดภายใน เทคโนโลยีการผลิตในประเทศไทยค่อนข้างมีความแตกต่างสูง แต่โดยทั่วไปแล้วสามารถกล่าวได้ว่าเป็นการผลิตที่ต้องใช้แรงงานจำนวนมากเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศอื่นๆ (สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, 2534)

สำหรับอุตสาหกรรมสิ่งทอที่ใช้ทุนเข้มข้น ได้แก่ การผลิตเส้นใย และการปั่นด้าย อุตสาหกรรมดังกล่าวมีกระบวนการผลิตที่ซับซ้อนและต้องในเทคโนโลยีและการลงทุนสูงมาก ทำให้มีโรงงานจำนวนน้อย แรงงานที่ทำงานในอุตสาหกรรมนี้ จึงต้องการแรงงานที่มีความรู้และ ทักษะโดยเปรียบเทียบมากกว่าแรงงานในอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปที่กระบวนการผลิตเป็นการแปรรูปทางกายภาพ ใช้แรงงานคนเป็นส่วนใหญ่ เทคโนโลยีหรือเทคนิคไม่แตกต่างกันมากนักในอุตสาหกรรมตัดเย็บเสื้อผ้า ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความปรารถนา การออกแบบ ความต้องการของตลาด คุณภาพและราคา เป็นต้น

ตารางที่ 3.3 จำนวนโรงงานอุตสาหกรรมสิ่งทอแยกย่อยประเภท พ.ศ. 2528-2536

ปี	จำนวนโรงงานอุตสาหกรรมสิ่งทอ		จำนวนโรงงาน สักส่วนต่ออุตสาหกรรม		จำนวนโรงงาน สักส่วนต่ออุตสาหกรรม		จำนวนโรงงาน สักส่วนต่ออุตสาหกรรม		จำนวนโรงงาน สักส่วนต่ออุตสาหกรรม	
	อุตสาหกรรมสิ่งทอ	สิ่งทออื่น ๆ	สิ่งทอทั้งหมด	ยอดขาย (%)	สิ่งทอทั้งหมด	ยอดขาย (%)	สิ่งทอทั้งหมด	ยอดขาย (%)	สิ่งทอทั้งหมด	ยอดขาย (%)
2528	2,042	7	0.3		823	40.3	1,212	59.4		
2529	2,211	7	0.3	0.0	882	39.9	1,322	59.8	7.2	9.1
2530	2,491	7	0.3	0.0	975	39.1	1,509	60.6	10.5	14.1
2531	2,830	7	0.2	0.0	1,165	41.2	1,658	58.6	19.5	9.9
2532	3,067	8	0.3	14.3	1,341	43.7	1,718	56.0	15.1	3.6
2533	3,182	9	0.3	12.5	1,377	43.3	1,796	56.4	2.7	4.5
2534	3,628	11	0.3	22.2	1,588	43.8	2,029	55.9	15.3	13.0
2535	3,948	13	0.3	18.2	1,724	43.7	2,211	56.0	8.6	9.0
2536	4,428	16	0.4	23.1	1,882	42.5	2,530	57.1	9.2	14.4

ที่มา : หน่วยปฏิบัติการสิ่งทอ กองอุตสาหกรรมสิ่งทอ กระทรวงอุตสาหกรรม

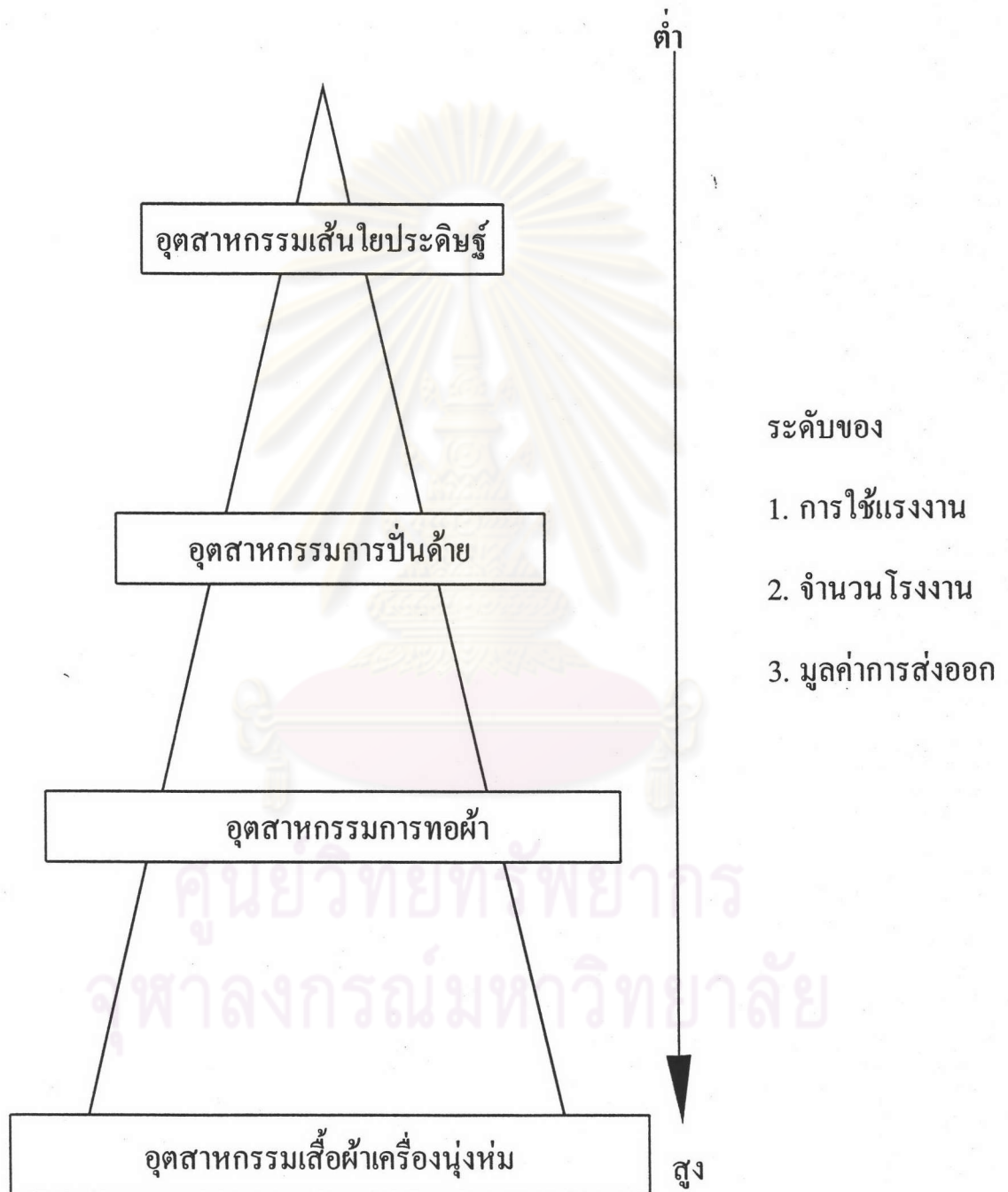
หมายเหตุ : โรงงานที่มีเครื่องเย็บผ้าหรือกว่า 30 เครื่องไม่จำเป็นต้องจดทะเบียน ดังนั้นจำนวนโรงงานที่มีทั้งที่ถึงค่าความแท้จริง

ตารางที่ 3.4 การจ้างงานในอุตสาหกรรมสิ่งทอแยกรายประเภท พ.ศ. 2528-2536

ปี	สิ่งทอทั้งหมด	สิ่งทอต้นน้ำ		สิ่งทอกลางน้ำ		สิ่งทอปลายน้ำ		สัดส่วนต่อ สิ่งทอทั้งหมด (%)	อัตราการ ขยายตัว (%)
		สัดส่วนต่อ สิ่งทอทั้งหมด (%)	อัตราการ ขยายตัว (%)	สัดส่วนต่อ สิ่งทอทั้งหมด (%)	อัตราการ ขยายตัว (%)	สัดส่วนต่อ สิ่งทอทั้งหมด (%)	อัตราการ ขยายตัว (%)		
2528	623,615	7,060	1.1	186,007	29.8	430,548	69.0		
2529	680,633	7,411	1.1	195,910	28.8	477,312	70.1	10.9	
2530	697,456	7,806	1.1	142,620	20.4	547,030	78.4	14.6	(27.2)
2531	829,780	8,650	1.0	168,750	20.3	652,380	78.6	19.3	18.3
2532	880,490	11,240	1.3	181,490	20.6	687,760	78.1	5.4	7.5
2533	975,100	12,380	1.3	192,910	19.8	769,810	78.9	11.9	6.3
2534	1,037,910	14,310	1.4	210,190	20.3	813,410	78.4	5.7	9.0
2535	1,070,630	16,400	1.5	226,900	21.2	827,330	77.3	1.7	7.9
2536	1,100,610	16,500	1.5	237,640	21.6	846,470	76.9	2.3	4.7

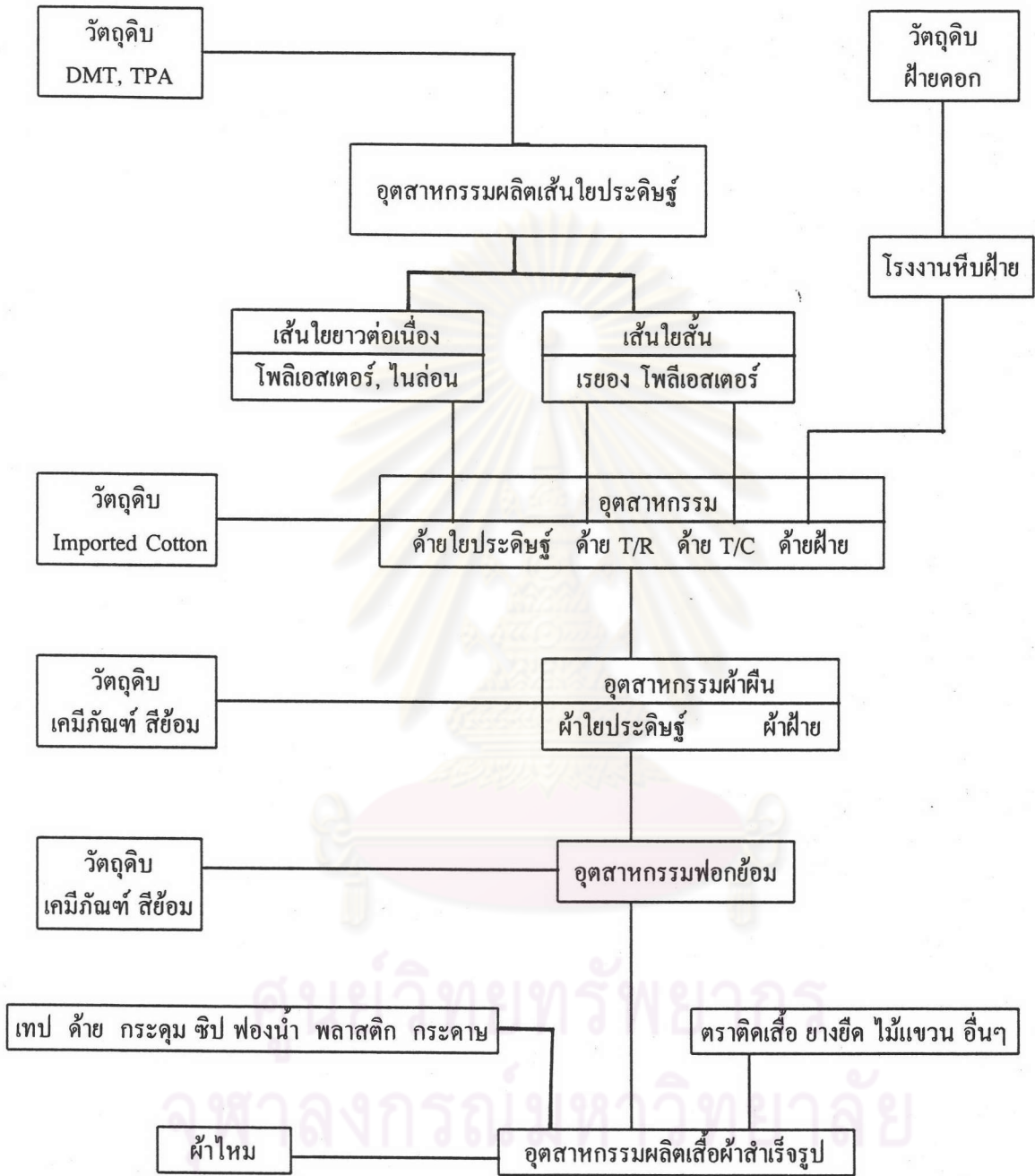
ที่มา : หน่วยปฏิบัติการสิ่งทอ กองอุตสาหกรรมสิ่งทอ กระทรวงอุตสาหกรรม

รูปที่ 1 ลักษณะของอุตสาหกรรมสิ่งทอไทย

ที่มา : ศุภัช สุภขลาศัย, อุตสาหกรรมสิ่งทอของไทย : โครงสร้างและนโยบายของรัฐ, 2535

รูปที่ 2 โครงสร้างอุตสาหกรรมสิ่งทอไทย

ที่มา : สมาคมอุตสาหกรรมสิ่งทอไทย

นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาการลงทุนในด้านเครื่องจักรเปรียบเทียบกับแรงงาน พบว่าอุตสาหกรรมเส้นใยจะมีสัดส่วนในการลงทุนด้านเครื่องจักรเทียบกับแรงงานสูงสุด รองลงมาคือ อุตสาหกรรมกลองน้ำ และอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูป (ดูตารางที่ 3.5)

ตารางที่ 3.5 การลงทุนด้านเครื่องจักรเทียบกับแรงงานในอุตสาหกรรมสิ่งทอ

ประเภทอุตสาหกรรม	การลงทุนด้านเครื่องจักรเทียบกับแรงงาน (บาท/1 คน)
เส้นใย	1,000,000 - 2,500,000
ปั่นด้าย	400,000 - 1,000,000
ทอผ้า	200,000 - 500,000
เสื้อผ้าสำเร็จรูป	50,000 - 200,000

ที่มา : สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, “การกำหนดเทคโนโลยีเป้าหมายเพื่อการพัฒนาอุตสาหกรรม”, 2534 : ก4 -39.

3.6 การผลิตและการบริโภคในอุตสาหกรรมสิ่งทอ

การผลิตสิ่งทอและเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม มีอัตราการขยายตัวเพิ่มสูงขึ้นเป็นลำดับทั้งนี้เพราะการขยายตัวของความต้องการภายในประเทศ และการส่งออกที่เพิ่มสูงขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งหลังจากช่วงที่มีการขยายตัวสูงมาก ในกรณีของเสื้อผ้าและเครื่องนุ่งห่มนั้น ปริมาณการผลิตเพิ่มสูงขึ้นมากจาก 488 ล้านชิ้น ในปี 2518 เป็น 946 ล้านชิ้น ในปี 2528 และเพิ่มขึ้นเป็น 2,242 ล้านชิ้นในปี 2535 (ตารางที่ 3.6) ทั้งนี้เพราะการขยายตัวของการส่งออกเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มซึ่งอยู่ในอัตราที่สูง นอกจากนี้แล้ว เสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มที่เป็นประเภทถักได้เพิ่มสูงขึ้นมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วง 5 ปีที่แล้ว (2531-2534) โดยเพิ่มสูงขึ้นกว่าเท่าตัว จากการผลิต 483 ล้านชิ้นในปี 2531 เพิ่มขึ้นเป็น 995 ล้านชิ้นในปี 2535 ทั้งนี้เพราะตลาดต่างประเทศมีความต้องการเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มชนิดนี้เพิ่มสูงขึ้น และมีแนวโน้มที่จะสูงขึ้นกว่านี้ในอนาคต

การผลิตผ้าในช่วง 20 ปีที่ผ่านมาที่มีอัตราการเพิ่มสูงขึ้นเช่นเดียวกัน โดยเพิ่มขึ้นจากการผลิตปีละ 1,126 ล้านตารางหลา ในช่วงปี 2518 เป็น 2,493 ล้านตารางหลา ในปี 2528 และเพิ่มขึ้นเป็น 5,411 ล้านตารางหลา ในปี 2535 อย่างไรก็ตาม ถ้าจำแนกตามประเภทของผ้าแล้วจะเห็นได้ว่า (ตารางที่ 3.6) ส่วนใหญ่การผลิตผ้าในประเทศ ประมาณร้อยละ 70 จะเป็นการผลิตผ้าทอ โดยมีการผลิตผ้าทอในปี 2535 ประมาณ 3,770 ล้านตารางหลา โดยที่ชนิดของเส้นใยในผ้าซึ่งแยกออกเป็น เส้นใยฝ้าย และเส้นใยประดิษฐ์ นั้นมีสัดส่วนใกล้เคียงกัน สำหรับอัตราการเพิ่มของการผลิตผ้าถักนั้นก็อยู่ในอัตราสูงเช่นเดียวกัน แต่ผลผลิตคิดเป็นเพียงร้อยละ 30 ของผลผลิตผ้าทั้งหมด โดยมีการเพิ่มผลผลิตผ้าถักจาก 231 ล้านตารางหลาในปี 2518 เป็น 1,641 ล้านตารางหลาในปี 2535 ซึ่งถ้านำเอาปริมาณผลผลิตของเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มซึ่งมีแนวโน้มที่จะเป็นชนิดผ้าถักมากขึ้น มาเทียบกับปริมาณผลผลิตผ้าถักที่ผลิตได้ในประเทศจะเห็นได้ว่ายังไม่เป็นไปตามแนวโน้มตามอุตสาหกรรม เสื้อผ้า เครื่องนุ่งห่ม ซึ่งต้องใช้ผ้าถักมากขึ้น

การผลิตด้ายมีการเพิ่มผลผลิตมากขึ้นเช่นเดียวกับผลิตภัณฑ์สิ่งทออื่นๆ โดยการผลิตด้ายเพิ่มขึ้นจาก 135,000 ตัน ในปี 2518 เป็น 754,000 ตันในปี 2535 เพิ่มขึ้นประมาณ 6 เท่าตัว โดยที่การผลิตด้ายนั้น สัดส่วนที่เป็นด้ายฝ้ายและด้ายใยสังเคราะห์จะเท่ากัน สำหรับเส้นใยประดิษฐ์นั้น หลังจากที่มีการผลิตก็มีการขยายกำลังการผลิตและผลผลิตเพิ่มขึ้น จากเพียงประมาณ 39,000 ตัน ในปี 2518 เป็น 373,000 ตันในปี 2535 โดยที่การผลิตส่วนใหญ่ประมาณร้อยละ 60 จะเป็นเส้นใยชนิดสั้นที่เหลือจะเป็นเส้นใยชนิดยาว (ตารางที่ 3.6)

สำหรับเครื่องจักรที่ใช้ในการผลิตผลิตภัณฑ์สิ่งทอนั้น ในปัจจุบันมีการนำเข้าเครื่องจักรมากขึ้น เพื่อนำมาผลิตผลิตภัณฑ์สิ่งทอ ในปี 2518 มีแกนปั่นด้ายประมาณ 1.09 ล้านแกน เพิ่มขึ้นเป็น 1.96 ล้านแกนในปี 2528 และเพิ่มขึ้นเป็น 3.7 ล้านแกนในปี 2536 ในขณะที่เครื่องทอผ้ามีประมาณ 53,000 เครื่องในปี 2518 และเพิ่มขึ้นเป็น 79,000 และ 134,000 เครื่องในปี 2528 และ 2536 ตามลำดับ เครื่องถักผ้ามีประมาณ 17,000 เครื่องในปี 2518 และเพิ่มขึ้นเป็น 41,000 และ 112,000 เครื่องในปี 2528 และ 2536 ตามลำดับ สำหรับจักรเย็บผ้าจะมีการเพิ่มขึ้นสูงมากในช่วงปี 2531-2534 คือ จาก 463,000 เครื่องในปี 2531 เพิ่มขึ้นเป็น 733,000 เครื่องในปี 2534 จากนั้นการเพิ่มของจักรเย็บผ้าก็เริ่มชลอตัวโดยในปี 2536 มีจักรเย็บผ้าเพิ่มเป็น 764,000 เครื่อง ซึ่งเพิ่มขึ้นจากปี 2534 ไม่มากนัก (ตารางที่ 3.7)

ตารางที่ 3.6 การผลิตเสื้อผ้าและสิ่งทอของไทยปี พ.ศ. 2518-2531

	2518	2528	2531	2532	2533	2534	2535
เสื้อผ้า (ล้านชิ้น)	488	946	1,227	1,389	1,653	2,032	2,242
- ทอ	296	638	744	795	930	1,039	1,224
- ทัก	192	308	483	595	723	995	1,018
ผ้า (ล้านตารางหลา)	1,128	2,493	3,074	3,469	3,988	4,928	5,411
ผ้าทอ	937	1,958	2,290	2,510	2,858	3,438	3,770
- ฝ้าย	559	987	1,217	1,264	1,379	1,721	1,863
- โยสังเคราะห์	338	971	1,073	1,246	1,479	1,717	1,906
ผ้าดัก	231	534	784	959	1,130	1,490	1,641
ด้าย (พันตัน)	135	293	399	435	502	649	754
- ฝ้าย	7	132	228	239	273	344	371
- โยสังเคราะห์	64	161	171	196	229	305	377
เส้นโยสังเคราะห์ (พันตัน)	39	127	152	204	244	314	371
- โยสั้น	n.a.	n.a.	96	141	172	216	233
- โยยาว	n.a.	n.a.	56	62	72	97	138

ที่มา : กองสิ่งทอ กระทรวงอุตสาหกรรม

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 3.7 จำนวนเครื่องจักรในอุตสาหกรรมสิ่งทอ พ.ศ. 2504-2536

ปี พ.ศ.	เครื่องปั่นด้าย (1,000 แกน)	เครื่องทอ (1,000 เครื่อง)	เครื่องถัก (1,000 เครื่อง)
2504	93	7	-
2505	112	8	0.1
2506	112	9	0.2
2507	14	10	0.3
2508	225	12	1
2509	246	14	2
2513	373	27	5
2516	773	39	9
2517	838	46	16
2518	1,094	53	17
2528	1,963	79	41
2529	1,954	80	44
2530	2,068	94	50
2531	2,581	103	69
2532	2,740	107	80
2533	2,889	116	91
2534	3,363	124	107
2535	3,595	129	111
2536	3,678	134	112

หมายเหตุ ข้อมูลปี พ.ศ. 2509-2517 จากสมาคมอุตสาหกรรมสิ่งทอ

อ้างอิงใน บรรษัทเงินทุนอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย

ที่มา : สมาคมอุตสาหกรรมสิ่งทอไทย และ กองอุตสาหกรรมสิ่งทอ กระทรวงอุตสาหกรรม

ตารางที่ 3.8 การบริโภคผลิตภัณฑ์สิ่งทอภายในประเทศ พ.ศ. 2531-2535

	2531	2532	2533	2534	2535
เสื้อผ้า และเครื่องนุ่งห่ม	680	713	800	979	1,211
ผ้า (ล้วนตารางหลา)	2,856	3,283	3,839	4,727	5,170
ผ้าทอ	2,031	2,210	2,608	3,141	3,424
- ฝ้าย	1,076	1,119	1,262	1,614	1,713
- โยสังเคราะห์	954	1,131	1,346	1,520	1,711
ผ้าถัก	825	1,033	1,231	1,565	1,745
ด้าย (พันตัน)	398	451	516	643	706
- ฝ้าย	221	237	263	339	367
- โยสังเคราะห์	177	213	253	304	339
เส้นใยประดิษฐ์	481	209	257	326	368

ที่มา : กองอุตสาหกรรมสิ่งทอ กระทรวงอุตสาหกรรม

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

นับตั้งแต่อุตสาหกรรมสิ่งทอได้เริ่มพัฒนาขึ้นจากการผลิตเพื่อการบริโภคภายในประเทศเป็นหลัก ต่อมาการบริโภคในประเทศลดความสำคัญลง โดยเฉพาะในกรณีของเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม อุตสาหกรรมนี้จึงได้เปลี่ยนไปเป็นอุตสาหกรรมที่ทำการผลิตเพื่อส่งออก การบริโภคในประเทศนั้นเพิ่มสูงขึ้นหลายเท่าตัวเช่นเดียวกันสำหรับกรณีของเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มนั้น ในช่วง 6 ปีที่แล้วเพิ่มสูงถึง 2 เท่าตัว คือจาก 680 ล้านชิ้นเป็น 1,211 ล้านชิ้นในปี 2535 การเพิ่มขึ้นนี้เกิดขึ้นจากการเจริญเติบโตของประชากรและอัตราการเติบโตของเศรษฐกิจ การบริโภคผลิตภัณฑ์สิ่งทออื่นนั้นได้เพิ่มสูงขึ้นในอัตราที่ใกล้เคียงกันคือ เพิ่มขึ้นประมาณ 2 เท่าตัวในช่วง 6 ปีที่แล้วมา (ตารางที่ 3.8)

3.7 การส่งออกและการนำเข้าในอุตสาหกรรมสิ่งทอ

เนื่องจากอุตสาหกรรมสิ่งทอของไทยเริ่มต้นจากการผลิตเพื่อทดแทนการนำเข้าหลังจากที่มีการเริ่มใช้นโยบาย ทดแทนการนำเข้าและการส่งเสริมการลงทุนพร้อมกัน ในขณะเดียวกันก็มีการลงทุนจากต่างประเทศโดยเฉพาะจากประเทศญี่ปุ่นตั้งที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น ดังนั้นในช่วงแรกเริ่มของอุตสาหกรรมนี้ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2493 เป็นต้นมา อุตสาหกรรมนี้มีลักษณะที่ทำการผลิตเพื่อทดแทนการนำเข้าตั้งแต่เส้นใยสังเคราะห์ ด้าย ผ้าฝ้าย และเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม การส่งออกผลิตภัณฑ์สิ่งทอของไทยเริ่มมีการขยายตัวตั้งแต่ปี พ.ศ. 2515 หลังจากนั้นเริ่มเกิดปัญหาตลาดซบเซาลงในปี 2516 เนื่องจากเกิดปัญหาหาค่าน้ำมันดิบในตลาดโลกสูงขึ้นทำให้เกิดภาวะเศรษฐกิจถดถอย หลังจากเศรษฐกิจโลกฟื้นตัว การส่งออกมีแนวโน้มสูงขึ้นเรื่อยๆ โดยที่ดุลการค้าสิ่งทอของไทยได้เปลี่ยนจากการขาดดุลมาเป็นเกินดุลครั้งแรกในปี 2519 หลังจากนั้นในปี พ.ศ. 2521 เป็นต้นมาดุลการค้าสิ่งทอของไทยก็เกินดุลสูงขึ้นเรื่อยๆ (ตารางที่ 3.9) และผลิตภัณฑ์สิ่งทอได้กลายมาเป็นสินค้าส่งออกที่นำรายได้เข้าประเทศสูงที่สุดตั้งแต่ปี พ.ศ. 2529 เป็นต้นมา

การส่งออกสิ่งทอของไทยมีอัตราการเจริญเติบโตสูงขึ้นมากหลังจากปี 2528 เป็นต้นมา อุตสาหกรรมเสื้อผ้าและเครื่องนุ่งห่มเป็นอุตสาหกรรมที่มีการขยายตัวสูงสุด โดยที่มีมูลค่าการส่งออกในปี 2535 สูงถึง 89,387 ล้านบาท สำหรับผ้าฝ้ายและด้ายนั้นมีมูลค่าการส่งออกสูงเช่นกัน ประมาณ 23,000 ล้านบาทในปี 2535 สำหรับการส่งออกเส้นใยสังเคราะห์นั้นเพิ่งเริ่มในปี 2519 ซึ่งช้ากว่าผลิตภัณฑ์ สิ่งทออื่นๆ และการขยายตัวเป็นไปอย่างไม่ค่อยรวดเร็วนัก แต่มาเพิ่มสูงมากในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา โดยมูลค่าการส่งออกเพิ่มขึ้นจาก 375 ล้านบาทในปี พ.ศ. 2531 เป็น 1,916 ล้านบาทในปี 2535 ส่วนเส้นใยธรรมชาติ จะมีการส่งออกบ้างแต่ไม่มากนัก ทั้งนี้เพราะภูมิอากาศไม่ค่อยเหมาะในการผลิตเส้นใยธรรมชาติ เช่น ฝ้าย เป็นต้น

ถึงแม้ว่าไทยจะเป็นผู้ส่งออกสิ่งทอแต่การนำเข้าวัตถุดิบจากต่างประเทศก็มีการขยายตัวในระดับสูง โดยเฉพาะอย่างยิ่งฝ้าย รวมทั้งปัจจัยการผลิตขั้นกลาง เช่น เส้นใยประดิษฐ์ ค้าย และ ผ้า มูลค่าการนำเข้าเพิ่มมากขึ้นตั้งแต่ช่วงปี 2503-2512 และเพิ่มมากขึ้นอย่างเห็นได้ชัดในช่วงปี 2528 เป็นต้นมา เนื่องจากการขยายตัวอย่างรวดเร็วในการส่งออกของเสื้อผ้าสำเร็จรูป จึงทำให้ต้องมีการนำเข้าเส้นใยและค้ายเป็นจำนวนเพิ่มขึ้นเกือบเท่าตัวเพื่อนำมาใช้ในการผลิตเสื้อผ้าส่งออกที่ขยายตัวไปมากกว่าร้อยละ 50 ตารางที่ 3.10 แสดงให้เห็นว่าปริมาณการนำเข้าเส้นใยประดิษฐ์ ค้าย และผ้าในช่วงปี 2528-2534 เพิ่มขึ้นอย่างสูง การนำเข้าเส้นใยประดิษฐ์เพิ่มขึ้นจาก 23,000 ตันในปี 2528 เป็น 82,200 ตัน ในปี 2534 ส่วนการนำเข้าค้ายในปี 2533 มีปริมาณมากถึง 10 เท่าของที่เคยนำเข้าในปี 2528 คือจาก 7,700 ตันเป็น 83,500 ตัน

การส่งออกสิ่งทอไทย ประเทศไทยเริ่มมีการส่งออกผลิตภัณฑ์สิ่งทอในปี 2515 โดยมีมูลค่าการส่งออกในเวลานั้นประมาณ 674 ล้านบาท โดยร้อยละ 40 ของมูลค่าการส่งออกของไทยเป็นการส่งออกเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม ในระยะนั้นยังไม่มีภารกิจกันทางการค้าที่เรียกว่า Multi-Fiber Arrangement (MFA) การผลิตเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มของไทยยังไม่สามารถแข่งขันกับประเทศผู้ส่งออกรายใหญ่ เช่น ญี่ปุ่น และประเทศอุตสาหกรรมใหม่ (NICs) ในระยะเวลานั้นได้ สาเหตุที่ไทยสามารถส่งออกสินค้าสิ่งทอในระยะนั้นได้คือ มีผลผลิตส่วนเกินในประเทศ และสินค้าบางชนิดของไทยบางประเทศไม่ทำการผลิต

ในปี พ.ศ. 2518 ประเทศไทยได้เข้าเป็นสมาชิกสิ่งทอหรือตกลงที่จะจำกัดตัวเองในการส่งออกผลิตภัณฑ์สิ่งทอในช่วงเวลานี้ ซึ่งการเข้าเป็นสมาชิกภาคีสิ่งทอในระยะนี้เป็นการเปิดโอกาสให้ประเทศไทยสามารถขยายการส่งออกผลิตภัณฑ์สิ่งทอ (ค้าย ผ้าฝืน และเสื้อผ้าสำเร็จรูป) โดยในช่วงเวลานั้นยังไม่มีความสามารถในการแข่งขันมากนัก จะสังเกตได้ว่ามูลค่าการส่งออกผลิตภัณฑ์สิ่งทอในช่วง ปี พ.ศ. 2518-2522 นั้นสูงขึ้นอย่างรวดเร็ว ทั้งนี้เพราะการเข้าเป็นสมาชิก MFA โดยในช่วงนั้นเองประชาคมยุโรปซึ่งเริ่มใช้ MFA ยังไม่มีความสามารถในการควบคุมการนำเข้ามากนัก จึงทำให้ประเทศสมาชิก MFA ใหม่ อย่างเช่นประเทศไทยซึ่งยังไม่ใช่ผู้ส่งออกที่สำคัญ (ไต้หวัน เกาหลี และฮ่องกง) สามารถขยายการส่งออกได้มากในระยะเวลานั้นๆ อย่างไรก็ตามการเข้าเป็นสมาชิก MFA ของไทยและประเทศผู้ส่งออกอื่นๆนั้นเป็นการเปิดโอกาสให้ประเทศไทยสามารถขยายการส่งออกได้ ทั้งนี้เพราะประเทศส่งออกที่สำคัญและมีความสามารถในการแข่งขันสูง อาทิ เกาหลี ไต้หวัน และฮ่องกง ได้ถูกจำกัดปริมาณการส่งออก

ตารางที่ 3.9 ดุลการค้าสิ่งทอของไทย พ.ศ. 2515-2535

หน่วย : ล้านบาท

ปี	มูลค่าการนำเข้า	มูลค่าการส่งออก	ดุลการค้า
2515	2,174	674	-1499
2516	3,410	1,871	-1539
2517	4,165	1,798	-2367
2518	3,376	1,968	-1408
2519	3,926	4,020	+94
2520	4,600	4,616	-16
2521	4,189	6,923	+2734
2522	5,238	3,805	3,567
2523	5,875	9,969	4,094
2524	7,576	12,812	5,236
2525	5,910	14,900	8,990
2526	8,479	14,420	5,941
2527	9,680	19,259	9,576
2528	10,011	23,667	13,656
2529	14,214	35,009	20,795
2530	18,961	50,429	31,468
2531	22,712	61,806	39,095
2532	29,943	78,072	48,129
2533	33,434	89,300	55,866
2534	36,749	114,969	76,220
2535	41,974	119,081	77,107

ที่มา : กรมศุลกากร

ตารางที่ 3.10 การนำเข้าสิ่งทอของประเทศไทย พ.ศ. 2528-2535

หน่วย : พันตัน

ปี	ฝ้าย	เส้นใยประดิษฐ์	ด้าย	ผ้า (พันตารางหลา)
2528	133	23	8	139
2529	193	26	20	214
2530	250	37	47	289
2531	213	31	50	334
2532	260	45	63	418
2533	284	36	84	479
2534	346	82	46	543
2535	414	64	41	565

หมายเหตุ : ไม่รวม Knitted Fabrics

ที่มา : กรมศุลกากร

อ้างอิง : สุภัช สุภชลาศัย, 2537 : 28.

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

อย่างไรก็ตามหลังจากที่ประเทศไทยเริ่มมีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบในการผลิตผลิตภัณฑ์สิ่งทอ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเสื้อผ้าสำเร็จรูปเพิ่มมากขึ้น (ช่วงปี 2528 เป็นต้นมา) ทั้งนี้เพราะประเทศที่เป็นผู้ส่งออกที่สำคัญเริ่มสูญเสียความสามารถในการแข่งขันลง อาทิเช่น ประเทศญี่ปุ่น ซึ่งได้เปลี่ยนจากประเทศผู้ส่งออกใหญ่ในผลิตภัณฑ์สิ่งทอเป็นประเทศนำเข้า ทั้งนี้เพราะค่าจ้างแรงงานที่สูงขึ้นและการที่ค่าเงินสูงขึ้นมาก (Appreciation) ประเทศผู้ส่งออกรายอื่นๆ เช่น ไต้หวัน และเกาหลี ก็เริ่มประสบปัญหาเดียวกัน จึงทำให้ไทยมีความได้เปรียบในการแข่งขันมากขึ้น ซึ่งทำให้การขยายการส่งออกไปสู่ตลาดโควตานั้นประสบกับปัญหา เพราะฐานโควตาที่ได้ขึ้นต่ำทำให้การขยายการส่งออกเป็นไปได้ยาก จึงเกิดการกระจายตลาดขึ้น (Diversification) โดยที่การส่งออกเสื้อผ้าสำเร็จรูปของไทยขยายการส่งออกไปยังตลาดอื่นที่ไม่ใช่โควตา เช่น ประเทศในตะวันออกกลาง และประเทศในแถบยุโรปตะวันออก จนกระทั่งปริมาณและมูลค่าการส่งออกไปยังตลาดนอกโควตาในปัจจุบันมีมากกว่าตลาดในโควตา

เสื้อผ้าและเครื่องนุ่งห่มเป็นสินค้าที่ส่งออกที่ทำรายได้สูงสุด เมื่อเทียบกับผลิตภัณฑ์สิ่งทอทุกประเภทมูลค่าการส่งออกเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม โดยเฉลี่ยในรอบ 10 ปีที่ผ่านมาสูงขึ้นประมาณร้อยละ 20 ต่อปี โดยมีตลาดส่งออกที่สำคัญคือสหรัฐอเมริกาและประชาคมยุโรป ซึ่งเป็นตลาดโควตาารวมกันที่เหลือเป็น ตลาดนอกโควตาารวมกันโดยมี ญี่ปุ่น และซาอุดีอาระเบีย เป็นตลาดที่สำคัญ

ตารางที่ 3.11 แสดงให้เห็นถึงการส่งออกของเสื้อผ้าสำเร็จรูปไทยไปยังทั้ง 2 ตลาดที่สำคัญในปี 2520 การส่งออกเสื้อผ้าและเครื่องนุ่งห่มทั้งตลาดโควตาเกือบทั้งหมด กล่าวคือ มีปริมาณและมูลค่าการส่งออกไปยังตลาดโควตา คิดเป็นร้อยละ 82 ของปริมาณและมูลค่าส่งออกทั้งหมด หลังจากปี พ.ศ. 2525 เป็นต้นมา ปริมาณและมูลค่าของมูลค่าของการส่งออกเมื่อเปรียบเทียบกับตลาดนอกโควตาแล้วคิดเป็นสัดส่วนที่ลดลง โดยปริมาณการส่งออกในตลาดโควตาคิดเป็นร้อยละ 52 ตลาดนอกโควตาคิดเป็นร้อยละ 48 แต่มูลค่าการส่งออกไปยังตลาดโควตาคิดเป็นร้อยละ 62 ของมูลค่าการส่งออกทั้งหมด โดยที่มูลค่าการส่งออกไปยังตลาดนอกโควตามีเพียงร้อยละ 38 ในปี พ.ศ. 2534 นั้น การกระจายตลาดส่งออกได้มีมากขึ้นไปอีก โดยที่ตลาดมูลค่าการส่งออกไปยังตลาดในโควตาคิดเป็นสัดส่วนของมูลค่าการส่งออกทั้งสิ้นลดลงเป็นร้อยละ 47 ส่วนตลาดนอกโควตาเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 53 ข้อมูลจากตารางนี้แสดงให้เห็นว่าการมีโควตาทำให้ประเทศไทยไม่สามารถขยายการส่งออกได้เต็มที่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงเวลาที่มีความสามารถในการแข่งขันสูง จึงทำให้ต้องมีการกระจายตลาดส่งออกไปยังประเทศนอกโควตา ซึ่งส่วนใหญ่เป็นสินค้าที่มีคุณ

ภาพต่ำจึงทำให้ต้องส่งออกเป็นจำนวนมาก แต่มีมูลค่าไม่สูงนักเมื่อเทียบกับตลาดโคเวต้า ซึ่งมีราคาและคุณภาพสูงกว่า ในช่วงปี 2531-2535 ปริมาณและมูลค่าการส่งออกของผ้าฝ้ายเพิ่มขึ้นประมาณร้อยละ 5 ต่อปี โดยมีมูลค่าการส่งออกของผ้าฝ้ายเพิ่มขึ้นจาก 10,112 ล้านบาท ในปี 2531 เป็น 11,473 ล้านบาทในปี 2535 การส่งออก ร้อยละ 50 เป็นการส่งออกไปยังตลาดโคเวต้าโดยที่ประเทศสหรัฐและประชาคมยุโรปมีส่วนแบ่งตลาดเท่าๆกัน สำหรับตลาดนอกโคเวตานั้น ประเทศที่นำเข้าผ้าฝ้ายของไทยที่สำคัญได้แก่ ประเทศสหรัฐอเมริกา ฮ่องกง สิงคโปร์ และซาอุดีอาระเบีย (ตารางที่ 3.12) ผ้าฝ้ายที่ส่งออกไปยังตลาดโคเวต้าส่วนใหญ่เป็นผ้าฝ้ายดิบ

สำหรับการส่งออกค้ายันนั้นมูลค่าการส่งออกโดยรวมมีอัตราเพิ่มขึ้นสูงกว่าผ้าฝ้าย โดยมูลค่าการส่งออกเพิ่มขึ้นจาก 3,723 ล้านบาทในปี 2531 เป็น 4,477 ล้านบาทในปี 2535 (ตารางที่ 3.13) แบ่งการส่งออกเป็นตลาดในโคเวต้า และนอกโคเวต้าแล้วจะเห็นได้ว่ามีส่วนแบ่งตลาดใกล้เคียงกัน โดยร้อยละ 49 ส่งไปยังตลาดโคเวต้า (ส่งออกไปยังตลาดสหรัฐร้อยละ 22 ตลาดประชาคมยุโรป ร้อยละ 27) ที่เหลือร้อยละ 51 เป็นการส่งออกไปยังตลาดนอกโคเวต้า เป็นที่น่าสังเกตว่ามีการกระจายตลาดส่งออกค้ายันไปยังตลาดอื่นๆนอกเหนือตลาดโคเวต้ามิแนวโน้มสูงขึ้นเรื่อยๆ และสูงขึ้นในอัตราที่เร็วกว่าตลาดที่มีโคเวต้า โดยที่การเพิ่มขึ้นการส่งออกไปยังตลาดนอกโคเวต้าเพิ่มขึ้นจาก 1,620 ล้านบาทในปี 2531 เป็น 2,251 ล้านบาท ในปี 2535 ในขณะที่มูลค่าการส่งออกไปยังตลาดโคเวต้าเพิ่มขึ้นเพียงเล็กน้อยเท่านั้น โดยเพิ่มขึ้นจาก 2,103 ล้านบาท เป็น 2,226 ล้านบาทภายในระยะเวลาเดียวกัน นอกจากนี้สัดส่วนของมูลค่าส่งออกของค้ายันมีแนวโน้มลดลงเช่นเดียวกัน โดยลดจากร้อยละ 41 ของมูลค่าการส่งออกทั้งหมดเหลือเพียงร้อยละ 36 โดยที่ค้ายันส่วนใหญ่เป็นการส่งออกไปยังตลาดโคเวต้า เพราะเป็นชนิดของค้ายันที่อยู่ภายใต้ข้อตกลง MFA (ตารางที่ 3.14)

สำหรับการส่งออกเส้นใยประดิษฐ์นั้นมิแนวโน้มสูงขึ้นกว่า 4 เท่าตัว จาก 376 ล้านบาท ในปี 2531 เป็น 1,935 ล้านบาทในปี 2535 โดยมีประเทศสาธารณประชาชนจีนเป็นตลาดส่งออกให้มีสัดส่วนการส่งออกประมาณร้อยละ 43 ตลาดที่สำคัญรองลงมาได้แก่ ปากีสถาน ฮ่องกง อินโดนีเซีย และสหรัฐอเมริกา (ตารางที่ 3.14)

ตารางที่ 3.11 ตลาดส่งออกเสื้อผ้าสำเร็จรูปของไทย

ปี	ตลาดโคเวตต้า				ตลาดนอกโคเวตต้า				รวม
	ส่วนขึ้น	ส่วน	ส่วน	ส่วน	ส่วนขึ้น	ส่วน	ส่วน	ส่วน	
	(%)	ล้านบาท	(%)	ล้านบาท	ส่วนขึ้น	(%)	ล้านบาท	(%)	ล้านบาท
2620	37	82	1,381	82	8	18	306	18	1,693
2625	73	62	5,382	62	68	48	2,630	38	7,912
2630	183	40	20,066	55	279	60	16,396	46	36,462
2634	n.a.	-	40,499	47	n.a.	-	46,146	53	86,646

ที่มา : ธนาคารแห่งประเทศไทย

อ้างอิง : สุภัสสร์ ศุภลาศัย, 2637.

ตารางที่ 3.12 การส่งออกก๊าซเรือนกระจกปี พ.ศ. 2531-2535

	2531		2532		2533		2534		2535	
	ปริมาณ (ล้านตันคาร์บอนไดออกไซด์ เทียบเท่า)	มูลค่า (ล้านบาท)	ปริมาณ (ล้านตันคาร์บอนไดออกไซด์ เทียบเท่า)	มูลค่า (ล้านบาท)	ปริมาณ (ล้านตันคาร์บอนไดออกไซด์ เทียบเท่า)	มูลค่า (ล้านบาท)	ปริมาณ (ล้านตันคาร์บอนไดออกไซด์ เทียบเท่า)	มูลค่า (ล้านบาท)	ปริมาณ (ล้านตันคาร์บอนไดออกไซด์ เทียบเท่า)	มูลค่า (ล้านบาท)
ตลาดโตตัว	296	3,809	310	3,814	324	4,441	n.a.	4,701	n.a.	5,745
- ประชาคมยุโรป	201	2,461	226	2,602	225	2,947	n.a.	2,860	n.a.	2,996
- สหรัฐอเมริกา	95	1,348	84	1,239	99	1,494	n.a.	1,841	n.a.	2,749
ตลาดนอกโตตัว	318	6,303	379	7,684	411	8,305	n.a.	5,731	n.a.	5,728
- สิงคโปร์	63	788	50	1,022	79	1,396	n.a.	1,492	n.a.	1,627
- สหรัฐอาหรับเอมิเรตส์	46	837	69	1,282	72	1,391	n.a.	1,992	n.a.	2,017
- ราชอาณาจักรบราซิล	34	611	52	909	45	752	n.a.	873	n.a.	841
- อื่นๆ	175	4,067	208	4,471	215	4,766	n.a.	1,374	n.a.	1,243
รวม	614	10,112	689	11,525	735	12,746	n.a.	10,432	n.a.	11,473

ที่มา : กรมเศรษฐกิจพาณิชย์

อ้างอิง : สุภัท สุภชลาศัย, 2537.

ตารางที่ 3.13 การส่งออกด้วย แยกรายประเทศ ปี พ.ศ. 2531-2535

	2531		2532		2533		2534		2535	
	ปริมาณ (เมตริกตัน)	มูลค่า (ล้านบาท)	ปริมาณ (เมตริกตัน)	มูลค่า (ล้านบาท)	ปริมาณ (เมตริกตัน)	มูลค่า (ล้านบาท)	ปริมาณ (เมตริกตัน)	มูลค่า (ล้านบาท)	ปริมาณ (เมตริกตัน)	มูลค่า (ล้านบาท)
ตลาดโศวดี	23,245	2,103	19,450	1,804	26,846	2,476	n.a.	2,135	n.a.	2,226
- ประเทศอียิปต์	-13,869	-1,293	-13,778	-1,270	-19,842	-1,841		-1,408		-1,315
- ประเทศอียิปต์	14,317	1,290	9,901	957	20,215	1,873	n.a.	1,179	n.a.	1,250
- สหรัฐอเมริกา	-10,488	-990	-6,688	-671	-14,547	-1,396		-805		-760
- สหรัฐอเมริกา	8,928	813	9,549	847	6,631	603	n.a.	956	n.a.	976
- สหรัฐอเมริกา	-3,381	-303	-7,090	-599	-5,295	-445		-603		-555
ตลาดนอกโศวดี	18,627	1,620	16,923	1,531	20,509	1,794	n.a.	2,141	n.a.	2,251
- อังกฤษ	-2,361	-230	-2,494	-257	-2,647	-285		-339		-300
- อังกฤษ	3,559	243	3,692	296	6,271	469	n.a.	563	n.a.	517
- ออสเตรเลีย	-22	-3	-189	-28	-597	-75		-92		-144
- ออสเตรเลีย	7,402	643	6,002	553	4,078	351	n.a.	773	n.a.	629
- สิงคโปร์	-1,485	-134	-887	-79	-562	-50		-94		-62
- สิงคโปร์	454	45	732	80	1,921	171	n.a.	85	n.a.	66
- อื่นๆ	-189	-19	-367	-46	-280	-29		-15		-1
- อื่นๆ	7,212	689	6,497	602	8,239	803	n.a.	720	n.a.	1,039
- อื่นๆ	-665	-74	-1,051	-104	-1,208	-131		-138		-93
รวม	41,872	3,723	36,373	3,335	47,355	4,270	n.a.	4,276	n.a.	4,477
	-16,230	-1,523	-16,272	-1,527	-22,489	-2,126		-1,747		-1,615

ที่มา : กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์

หมายเหตุ : ( ) หมายถึง ด้อยค่า

ตารางที่ 3.14 การส่งออกเส้นใยประดิษฐ์ แยกตามประเทศ ปี พ.ศ. 2531-2535

	2531		2532		2533		2534		2535	
	ปริมาณ (เมตริกตัน)	มูลค่า (ล้านบาท)	ปริมาณ (เมตริกตัน)	มูลค่า (ล้านบาท)	ปริมาณ (เมตริกตัน)	มูลค่า (ล้านบาท)	ปริมาณ (เมตริกตัน)	มูลค่า (ล้านบาท)	ปริมาณ (เมตริกตัน)	มูลค่า (ล้านบาท)
สาธารณรัฐประชาชนจีน	2,500	80	15,205	698	13,262	459	n.a.	781	n.a.	841
อินโดนีเซีย	1,771	60	2,827	139	6,419	275	n.a.	207	n.a.	105
ปากีสถาน	1,250	54	4,287	244	4,198	224	n.a.	243	n.a.	186
ฮ่องกง	1,898	58	2,347	103	6,893	203	n.a.	162	n.a.	183
สหรัฐอเมริกา	3	1	154	7	2,232	133	n.a.	60	n.a.	105
สาธารณรัฐเกาหลี	74	.	962	47	1,996	110	n.a.	67	n.a.	49
- อื่นๆ	2,991	123	6,060	329	9,197	429	n.a.	558	n.a.	466
รวม	10,487	376	31,832	1,567	44,197	1,833	n.a.	2,078	n.a.	1,935

ที่มา : กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์

หมายเหตุ : * น้อยกว่า 0.5